

Infogelvlucht nr. 21, 4^e jaargang

Nieuwsbrief van de vogelwerkgroep IVN Valkenswaard-Waalre

april-mei-juni 2015

Vogels in de picture: de wielewaal (*oriolus oriolus*)

mannelijke wielewaal
Bron: internet

De vogel hoort tot de familie van de bijeneters.

Het geluid van de wielewaal is bekender dan de vogel zelf. Het zgn. duddeljo is in mei/juni te horen. De vogel reageert wanneer de zang wordt nagefloten. (Hun alarmroep is hees en krijzend). Het zijn bijzonder schuwe vogels die zich voornamelijk in de bovenste lagen van boomkronen ophouden. De mannetjes zijn opvallend geel-zwart gekleurd, maar merkwaardig genoeg vormt deze kleurstelling juist een uitstekende camouflage voor omhoog kijkende mensen. De kleuren en het gedrag van de wielewaal verraden de tropische herkomst van deze vogels. Het vrouwtje mist de felle kleuren, is

wel goed te herkennen aan de groengele bovendelen, grijszwarte vleugels, gele stuit en ook rode snavel. Ze vliegen in enigszins golvende vlucht, met name te zien als ze van boom naar open land of andere boomgroep vliegt. Het mannetje met zijn geel-zwart is dan onmiskenbaar, het vrouwtje valt dan op door de gele stuit. De broedpopulatie Wielewalen is ongeveer 4000-5000 broedparen. Dit was vroeger veel groter doordat er toen veel meer populieren aanwezig waren. Toch planten zij zich ook voort in loofbossen. (Lauwersmeer en Flevopolder). Ze komen voornamelijk voor in vooral de oostelijke helft van Nederland en de duinen. Hij ontbreekt nagenoeg op de Waddeneilanden met uitzondering van Vlieland. De eerste vogels komen vanaf eind april aan. De najaarstrek begint weer vanaf half augustus tot begin september. Ze overwinteren in Afrika. Ze eten insecten die ze in de boomkruinen zoeken, voornamelijk rupsen en vlinders, maar ook bessen. Ze hebben een voorliefde voor kersen. Ze zijn te vinden in bosrijke gebieden in beekdalen, rivierdalen, duinen en stuwallen, populierenbossen en vochtige loofbossen.

Mei is de broedperiode. Hoog in de boom zit het nest, van in elkaar gevlochten takken. 3-5 eieren worden dan in 14 dagen uitgebroed. De jongen verlaten dan na ongeveer 14 dagen het nest. Meestal hebben ze 1 legsel, soms 2. 'Mantelzorg' is onder wielewalen heel gewoon; jongen van het vorige jaar helpen bij het uitbroeden en voeden van jongen van de nieuwe generatie. Vooral in open gebieden, waar relatief grote afstanden worden afgelegd om voedsel te vinden, komt dit bijzondere gedrag veel voor.

Vrouwelijke wielewaal
Bron: Internet

(Foto)hutje op de hei....

Enkele weken geleden, 20 maart om precies te zijn, heb ik met 2 collega-hobby-fotografen een schuilhut gehuurd die speciaal ingericht is voor het fotograferen van vogels. Deze hut is half ondergronds, zodat je de vogels die op de grond en rond de vijver vóór de hut zitten, op ooghoogte kunt observeren en fotograferen. Half maart, misschien is het niet in uw geheugen blijven hangen, was het best wel koud. Natuurlijk hadden we onze kleding daarop aangepast, maar toch, van 10.00 u. tot 18.30 u. half onder de grond zitten bij een temperatuur van zo'n 5 graden is toch brrrrr lijden op den duur! Maar goed, voor een paar mooie foto's moet je wel wat over hebben. Locatie: Lemelerveld tussen Ommen en Almelo.

Een opsomming van wat we allemaal voor de lens hebben gehad:

grote bonte specht, mannetje en vrouwtje, man is herkenbaar aan de rode vlek in de nek, deze ontbreekt bij de vrouw (in tegenstelling tot sommige Nederlandse vrouwen, die rode vlekken in de nek krijgen als je ze boos maakt), kuifmees, merel, roodborst, goudhaantje, putter, groenling, keep, koolmees, vink, sijs, heggemus, pimpelmees en een gaai.

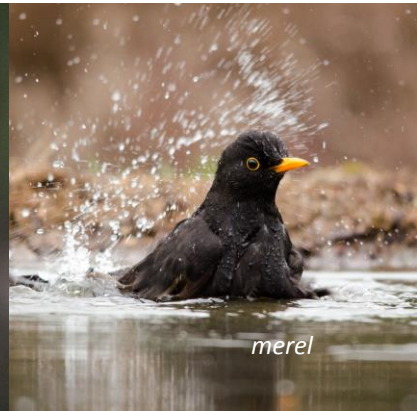
De mooiste foto's wil ik u niet onthouden, hierboven en onder ziet u wat resultaten.

koolmees

grote bonte specht

merel

pimpelmees

keep

kuifmees

Tja, die pimpelmees wilde dus niet op de foto, en de kuifmees? Die wilde eerst zijn toilet maken en zijn kuif in orde maken, toen dat allemaal goed zat ging hij akkoord met het plaatsen van onderstaande foto!

Wim van Amelsvoort

Alweer even geleden, nl op 24 maart jl. kwam Jaap Wijdenes, een bevlogen weidevogelbeheerder een lezing geven over, juist ja, de weidevogel. De avond werd door ongeveer 25 mensen bijgewoond.

Vanaf ongeveer 1990 wordt er al actief weidevogelbeheer uitgevoerd, echter niet georganiseerd. Gegevens werden niet doorgegeven. Landschapsbeheer Nederland, een groep in Leenderstrijp, Prov. Friesland, Limburg, allen waren hiermee bezig.

Jacques Seijkens en Willem Veenhuizen (Vogelwerkgroep de Kempen) hebben veel veldwerk gedaan, in heel Brabant. 1x per maand was er toentertijd een vergadering in Utrecht. De insteek was om ook de ZLTO te enthousiasmeren voor weidevogelbescherming. Vaak werd er aan het eind van een vergadering een korte tijd ingelast voor het vertellen wat weidevogelbescherming inhield, dus beiden hebben heel wat rokerige vergaderzalen van binnen gezien. Na verloop van jaren is er een kentering gekomen in weidevogelbeheer, de agrariërs zagen nut en noodzaak hiervan in. Toch is er nog steeds veel werk te verzetten. In 2005 waren er inmiddels 44

weidevogelwerkgroepen. Allemaal wisselend succesvol als je kijkt naar nesten, uitgekomen eieren en toename van weidevogels. In totaal zijn er ongeveer 750 vrijwilligers in het veld, op 1200 boeren. Weidevogelwerk is gemiddeld een halve dag in de week in het veld zijn, uitzonderingen daargelaten. In het seizoen is dit gemiddeld 10u per week. Er moet ook steeds meer werk met minder vrijwilligers gedaan worden. Nog geen 5 % van de nesten wordt "gemist." Jaap verlevendigt aan de hand van een presentatie zijn lezing. Diverse weidevogels komen langs'vliegen'. Weidevogels leggen hun eieren op akkers, in de weide. O.a.: Kievit, wulp (grootste eieren van de weidevogels), scholekster, tureluur, grutto. Deze laatste heeft een wat puntige eivorm, de lange poten liggen vaak in de punt van het ei. Allemaal leggen ze ongeveer 4 eieren.

Waarom is bescherming nodig:

Vroeger:

Kleinschalig
Hoge waterstand
Late bewerking weides
Lange groeiperiode gras/gewas
Handwerk

Nu:

Grootschalig
Lage waterstand
Vroege en intensievere bewerking
Korte groeiperiode gras/gewas
Machinaal werk

Gevolgen: machines zien de vogels niet, het gras wordt er in april/mei al afgehaald (vroeger juni), van 2x per jaar naar 4x per jaar maaien. De broedcyclus en opgroei en uitvliegen is dus ernstig verstoord. Van de jongen die uitkomen is er weinig beschutting meer, minder insecten om te eten en de rest kunt u zelf invullen.

De broedcyclus is 1 week, 1 nest eieren. 4 weken broeden. Er zit in totaal maar 5-6 weken tussen broedsel en het nieuwe maaien. De werkgroepen weidevogelbescherming beschermen bij mesten, zaaien, ploegen, maaien. De boer belt vaak een werkgroep lid, die dan met vlaggetjes, kommetjes en andere attributen het nest markeert. Alles gebeurt in de marge van de bedrijfsvoering van de boer. Het broedproces zelf mag er niet onder lijden. In Beek en Donk is er 14u film gemaakt over de weidevogels. Scholeksters zijn er nog 80-100.000, nestelen op bouwland of op de kale grond. Nest stelt niets voor, 3-4 eieren. Als de eieren uitgekomen zijn, eten ze de schaal zelf of of brengen hem weg, om predatie door aaseters of kraaien te voorkomen. Vaak zie je dat ze bij gevaar de aandacht van het nest afleiden door met een lamme vleugel te hinken, opvliegen, of 'schijnbroeden'.

De Grutto is de enige echte trekvogel. Zij vliegen meer van 5000km ver om te overwinteren. In september gaan ze weg, in februari/maart komen ze terug. De jongen gaan dan mee. Dan rusten ze voor langere tijd 1x onderweg. De andere weidevogels zijn 'schuifvogels', die trekken naar de kust of naar Frankrijk, afhankelijk van het weer. Er zijn er nog zo'n 45000-50000 in Nederland. Ons land is (nog wel, maar voor hoelang?) een echt Gruttoland. Er zijn opmerkingen geweest dat de markeringen van de nesten gemakkelijk waren voor de roofdieren om te volgen. Zij doen uiteraard niets met de markeringen zelf, maar volgen wel de geursporen van mens en dier. Weidevogels maken vaak speelnestjes (kievit en scholekster). Het zijn doorleggers (behalve de

grutto, dit omdat er tijd tekort is om dan jongen groot te brengen en naar Afrika te gaan). Is een nest verloren voordat de kuikens uit zijn, dan maken ze een nieuw nest gevolgd door een broedsel. Nestvlinders, gaan gelijk uit het nest. Verliezen ontstaan door bewerking van het land, verlaten nesten door verstoring (al dan niet door een boer/machine), weersomstandigheden (vriezen, hoog water), predatie door vos, wezel, bunzing, hermelijn, kokmeeuw, egel, buizerd, sperwer, blauwe reiger, torenvalk, mens (met/zonder hond). Ze gaan broeden als er 4 eieren tegelijk gelegd zijn. Meer eieren passen er domweg niet onder een vogel. (Wonder dat er dan nog zoveel kuikens uitkomen!!) De Kievit is de vroegste legger. De kuikens eten wormpjes, torretjes en vliegjes. In 18 minuten zijn ze uit het ei, alle kuikens hebben een zogenaamde ei-tand op de snavel, om dus uit het ei te komen. Alle weidevogels hebben een broedplek op de borst, daar zitten meer bloedvaten en deze geven meer warmte af, waardoor de eieren goed uitgebroed kunnen worden. Vroeger waren de (kievits)eieren een bron van inkomsten, 25ct/ei, (1950). Het was een traditie om het 1^e Kievitse te vinden. Willem 3 gaf hier nog een beloning voor. De vinddatum lag vaak tussen 2 maart en 29 maart. Dit ging door tot eind jaren '70.

Bij het vinden van Kievitseieren werd gecontroleerd op 'versheid'. Zo'n

200.000 broedparen tussen maart- en juni. Een vers ei kan 'afgeven'.

Vanaf 2015 is er een verbod op rapen van Kievitseieren, ook in Friesland.

Hanita van Amelsvoort

Op zoek naar de nachtegaal!

Op maandag 27 april, Koningsdag, heeft de VWG een vogelwandeling gemaakt in het natuurgebied Koningssteen bij het schilderachtige witte stadje Thorn (Ville Blanche). In deze periode van het jaar gaan we daar op zoek naar de nachtegaal, die hier stevast ruim is vertegenwoordigd. De nachtegaal is qua uiterlijk niet bepaald een opvallende schoonheid. Het is een klein bruin vogeltje zonder verder enige kleur. Maar uit zijn keeltje komt een wonderbaarlijk en krachtig geluid. Daar worden zelfs de doorgewinterde vogelaars stil van!

Niet alleen deze bijzondere vogel is hier te zien en te horen, maar ook nog vele andere soorten!

Nu eerst iets over dit prachtige natuurgebied. Koningssteen ligt ingeklemd tussen de Grensmaas en diverse plassen. De plassen zijn ontstaan door de grind- en zandwinning. Het gebied vormt één geheel met het Vlaamse Kollegreend. Kijkend in de richting van Thorn zie je de prachtige Sint Michaël kerk, de voormalige abdij kerk, oprijzen boven het dorp. In Koningssteen graast een kudde Gallowayrunderen van Natuurmonumenten en Konikpaarden van het Belgische Limburgs Landschap. De begrazing van de dieren zorgt dat hardhoutoibos, doornstruwelen en kruidenrijke graslanden zich naast elkaar ontwikkelen. De krachtig geurende meidoorn is hier ook ruimschoots vertegenwoordigd! De bever voelt zich hier ook heel goed thuis, gezien de vele sporen die hij achterlaat. Aangevreten bomen, maar ook bomen die door het werk van deze bewoner zijn geveld!

Tijdens onze wandeling hebben we totaal 55 vogelsoorten gespot, een respectabel aantal voor zo'n relatief klein gebied. We zijn dus speciaal voor de nachtegaal gegaan en we hebben in ieder geval 14 nachtegalen qua zang waargenomen. Ze laten zich vrijwel nooit zien! Van de 55 gespotte soorten zijn er een aantal zeer opvallend! Een kleine selectie: IJsvogel, putter, kneu, tuinfluiter, sprinkhaanzanger, zomertortel, grasmus, braamsluiper, rietgors, roodborsttapuit, 4 zwaluwsoorten (huis-, boeren-, oever- en gierzwaluw).

Gezegd moet worden dat natuurlijk ieder vogel uniek en bijzonder is! Na zo'n bezoek ben je geneigd om de naam van dit bijzondere gebied te veranderen in "Vogelparadijs Koningssteen". We hebben met volle teugen genoten. Voor de liefhebber de moeite van een bezoek meer dan waard!

Marno.

Westerhoven, 30 april 2015.

Hebt u op of-aanmerkingen over deze nieuwsbrief of wilt u van de mailinglist worden verwijderd, mail dan naar infogelvlucht@gmail.com

Wilt u meer informatie over het IVN, kijk dan op onze site: <http://ivn.nl/afdeling/valkenswaard-waalre>